

Nr 207.

Av herr **Möller m. fl.**, *angående förhindrandet av tillkomsten av väpnade privata sammanslutningar.*

Det väckte inom vida kretsar av vårt lands befolkning stor förvåning för att inte säga bestörtning, då det under hösten förra året genom de stockholmska polismyndigheternas utredning blev ådagalagt, att det i samhällets mitt, under ledning av en högre militär, existerade en privat, beväpnad kår på tusentals medlemmar, vilken försett sig med sin vapenutrustning till stor del på illegala vägar. Det är den s. k. munckska kåren vi syfta på. Förvåningen blev inte mindre, då allmänheten genom den fortsatta utredningen av denna sak erfor, att kåren tillkommit och upprätthållits i samförstånd med förre polismästare Härleman i Stockholm under dennes ämbets tid och genom ett egendomligt licensförfarande fått sin vapenutrustning fullständigare. Det försäkrades visserligen samtidigt både från kårens ledning och från herr Härlemans sida, att »kåren inte hade några som helst aggressiva syften mot det bestående statsskicket.» Den vore, försäkrades det, helt tillkommen för att vid behov tjäna ordningsmakten som förstärkning mot element, som eftersträvade samhällets omstörtning med våldsamma medel. En stor del av allmänheten, säkert den övervägande delen, upptog denna försäkran med den starkaste misstro och såg i den åsyftade privata kåren ingenting annat än ett hot mot samhället och dess lagbundna utveckling. De illegala metoder, som kåren använt för att förse sig med vapen, kunde givetvis icke skingra denna misstro, men väl endast ytterligare rotfästa den.

Det är icke vår mening att här upptaga någon diskussion om den munckska kårens verkliga syften. Det är för vårt syfte nog att framhålla några allmänna synpunkter på frågan, huruvida beväpnade privata sammanslutningar äro ur samhällets synpunkter önskvärda eller icke.

Det enda skäl, som åberopats för tillkomsten av privata beväpnade kårer sådana som den munckska, har direkt knutit an till behovet av ordningens upprätthållande inom samhället. Polismakten skulle i vissa prövande situationer vara för svag och påkalla en förstärkning av vapenutrustade sammanslutningar av civila medborgare, som städse skulle stå beredda att ut-

göra en sådan förstärkning. Vi tveka icke ett ögonblick att säga, att en på detta sätt organiserad ordningsvakt i sig själv innesluter de största risker för upprätthållandet av lag och ordning i samhället. Privata kårer av det slag, som det här är fråga om, kunna omöjligen vara skickade som ordningsväktare i kritiska situationer, vilka ställa särskilt stora krav i fråga om sans och omdöme hos ordningens upprätthållare. De äro icke på något vis utbildade för uppgifter av detta ömtåliga slag. De äro sammansatta efter politiska intresselinjer och kunna lätt falla för frestelsen att söka utnyttja lämpliga orostillfällen för politiska syften. De utgöra på intet sätt en ordningsvakt som kan påräkna tillit och förtroende från den stora allmänhetens sida. De sakna därmed även den psykologiska förutsättningen som ordningsväktare i samhället. De mötas tvärtom med den största misstro. Denna misstro följer dem likt en skugga och frammanar lätt liknande sammanslutningar inom andra medborgargrupper. Samhället kan på detta sätt uppdelas i beväpnade läger, som utgöra ett allvarligt hot mot allt fredligt samhällsarbete, ett hot som vid särskilt kritiska tillfällen lätt kan övergå i blodiga uppgörelser mellan olika folkklasser med nedbrytande verkningar för ett folks samhälls- och kulturliv. Det är en utveckling av detta slag, som vi under de senare åren ha fått bevittna särskilt i Central-Europa. Blodiga händelser ha utspelats mellan beväpnade folkgrupper i Österrike. I Tyskland ha förhållandena genom olika politiska intressegruppers organisering och beväpning i privata kårer och sammanslutningar tillspetsats till den grad, att världen sedan någon tid med ängslan väntat på utbrottet av ett förödande inbördeskrig i detta land. Även i dessa länder ha de privata, vapenutrustade kårerna tillkommit i samhällsordningens namn.

De privata beväpnade kårerna utgöra obestriddligen en militarisering av de politiska och sociala striderna. Tätt i denna militariserings spår följer inbördeskrigets hot. Varje folk, som önskar skydda sig mot ett inbördeskrigs nedbrytande makter, måste stå på vakt mot denna militarisering av de politiska och sociala meningsbrytningarna. Man får icke ett ögonblick se genom fingrarna med vapenutrustade medborgarsammanslutningar, vilka mot samhället lojala syften de än föregiva sig tjäna. Härutinnan gives det endast en garanti för trygghet. Samhällets ordningsvakt måste helt ligga i samhällets egna händer genom dess ansvariga myndigheter. Denna grund-sats är omistlig för ett lagordnat samhälle. Den är en fredlig utvecklings säkraste ankarfäste.

Det är från dessa allmänna synpunkter en bred medborgaropinion utdömt privata medborgarkårer sådana som den munckska. Samhället självt har genom sin ansvariga regering tydligt velat hävda samma mening i fråga om ordningsvården. Syftet med vapenförordningen av 1927 har varit att genom en noggrann prövning av enskilda samhällsmedborgares framställningar hos polismyndigheterna om licens för vissa vapen- och ammunitionsförvärv utesluta möjligheterna för en beväpning av oansvariga, privata

kårer. Men om samhället genom den nyssnämnda vapenförordningen sökt förhindra uppkomsten av vapenförsedda, enskilda kårer, är därmed icke sagt att det möjliga gjorts för att vinna detta syfte. De framgångsrika försök som gjorts för att genom vapenförordningens paragrafer smugla fram till den munckska kåren en del av dess vapenförråd, tyda på att förordningen behöver fullständigast och göras effektivare. Till detta anmäler sig också ett klart behov av att polislagen och instruktionen för de ansvariga polismyndigheterna förtydligas därhän, att det icke behöver råda något tvivel hos vederbörande om att samhället icke önskar en civil förstärkning av polismakten av det lösliga och äventyrliga slag, privata medborgarsammanslutningar utgöra.

Vi skola i det följande närmare uppehålla oss vid de särskilda frågorna om formen för ett ytterligare manifesterande från samhällets sida av dess vilja att samhällets ordningsvårdande uppgifter skola helt ligga i de ansvariga polismyndigheternas händer.

Vid övervägandet av möjligheterna att för framtiden förhindra tillkomsten av väpnade kårer av något slag bör först undersökas, huruvida ett generellt förbud däremot kan i lag stadgas. I den mån tillkomsten av en sådan kår leder till handlingar som i Strafflagen kap. 8, §§ 1, 2, 3, 4, 23 (Om »förräderi») eller kap. 10, §§ 7, 8, 9, 13, 14 (Om »uppror» och »upplöpp») behandlas, behöves uppenbarligen ingen ändring av lagen. Stora svårigheter yppa sig emellertid givetvis då det gäller förebyggande bestämmelser. I en vid innevarande års riksdag väckt motion (I: 1 och II: 1) ha påyrkats sådana bestämmelser att handlingar, som innefatta förberedelser till högförräderibrott kunna straffbeläggas samt desslikes andra former av statsfientlig verksamhet. Av allvarliga principiella skäl, som här ej behöva utvecklas, äro vi motståndare till en sådan lagstiftning. Det gäller då att undersöka, huruvida bildandet av kårer eller sammanslutningar med *beväpnade* medlemmar kunna ställas i en kategori för sig och göras genom lagen åtkomliga. Svårigheten härvidlag synes oss bestå däri, att en så avpassad lagstiftning uppenbarligen lätt skulle kunna kringgå genom att sammanslutningarna ifråga uppge sig äga ett ideellt syfte vilket som helst, ehuru medlemmarna förskaffa sig vapen. Även om ett förbud i antydd riktning skulle kunna stadgas i lagen — vilket torde göras till föremål för utredningen — anse vi sålunda icke en dylik bestämmelse tillräcklig.

Uppmärksamhet synes oss därför vid en utredning böra ägnas åt möjligheterna att skärpa de nuvarande bestämmelserna rörande förvärvet av vapen (Kungl. Maj:ts kungörelse med vissa bestämmelser angående skjutvapen och ammunition, Sv. Författningssamling, nr 338, 1927).

Den nämnda förordningen är i sin tur en skärpning av en tidigare förordning rörande handeln med vapen och ammunition och tillkom det nämnda året emedan den äldre förordningen icke visat sig tillfyllest. Åtskilligt tyder

emellertid på att 1927 års förordning icke erbjuder samhällsmakterna tillräcklig möjlighet att förhindra ett illojalt handhavande av vapen.

Det torde sålunda böra undersökas, huruvida i förordningen kan stadgas att endast personer, som erhållit licens, äga rätt att *handhava* vapen. De nuvarande bestämmelserna begränsa nämligen endast rätten till *förvärv* av vapen och ammunition. Licensinnehavaren har icke rätt att utan vidare »genom köp, byte, gåva eller annorledes» överlåta vapnet på annan person, men är icke förhindrad att till och med varaktigt utlåna det, varav givetvis även följer att överlåtelse kan i strid mot förordningens bestämmelser ske under sken av lån.

Vidare kan ifrågasättas huruvida icke i själva förordningen strängare bestämmelser kunde införas rörande kvalifikationerna för erhållande av vapen och ammunition. Enligt vad vi ha oss bekant tillämpas för närvarande olika metoder för att utröna huruvida en person, som inlagt ansökan om tillstånd att erhålla vapen och ammunition »gjort sig känd för ordentlighet och pålitlighet» samt om han kan finnas »ha behov av skjutvapen eller ammunition». Medan i städerna kriminalpolisen plägar föranstalta en ganska ingående undersökning om personen i fråga, följas ofta nog på landet mindre stränga regler. Fordringarna äro likaså olika i fråga om de specificerade uppgifter, som i ansökningsformuläret skola intagas rörande vapnens och ammunitionens användning. Om anmärkningar icke finnas mot en personsandel, synes vapenlicensen i regel beviljas icke blott om han kan uppgiva, att han är boende i en bostad, som är så avsides belägen att han kan vara i behov av ett skydd, utan även om han uppger sig vistas mycket på resor och därför anser sig behöva ett handvapen. Det är naturligtvis icke lätt att ange gränserna för det legitima behovet av dylikt vapen, men en viss skärpning synes böra ifrågasättas.

Det kan i detta sammanhang anmärkas, att i många länder bärandet av vapen i annat syfte än jakt och för målskjutning är förbjudet.

Vapenhandelsförordningen torde även på annat sätt kunna göras brukbar för förhindrandet av tillkomsten av väpnade sammanslutningar, nämligen om till beviljandet av vapenlicensen fogas en *ansvarsförsäkran* från licensstagarens sida, vartill knytes straffbestämmelser i händelse vapnet tages i bruk för annat syfte än det uppgivna. En analogi därtill finnes i den avsvarfsförsäkran, som avgives då en person från en skytteförening inköper ett mausergevär, som han får förbinda sig att icke utlåna och icke använda till jakt.

I samband med en skärpning borde givetvis en ny inventering av i enskildas ägo befintliga vapen äga rum.

Slutligen synes oss utredningen även böra gälla i vilken mån de vapen, över vilka skytteföreningar och landstörmsavdelningar förfoga, nu kunna utnyttjas för beväpningen av privata sammanslutningar. I samband med undersökningen av rätten att handhava vapen torde därjämte böra prövas vid vilken ålder detta bör vara tillåtet.

Med ledning av det anförda hemställa vi,
att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t
hemställa om en allsidig utredning rörande förhindrandet
av tillkomsten av väpnade privata sammanslutningar, samt
att förslag i ärendet, i den mån riksdagens medverkan är
påkallad, måtte snarast möjligt framläggas.

Stockholm den 21 januari 1932.

Gustav Möller.

Olof Olsson.

A. J. Bäck.

C. E. Svensson.

Edv. Björnsson.
